

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 339.56.055

Н.Г. КАЛЮЖНА,
д.е.н., доцент кафедри міжнародного менеджменту та маркетингу,
Український державний університет фінансів та міжнародної торгівлі

Інтеграційні пріоритети зовнішньої торгівлі України товарами: ретроспектива та тенденції розвитку

Обґрунтовано необхідність дослідження інтеграційних пріоритетів зовнішньої торгівлі України. Проаналізовано динаміку обсягів та структури експорту та імпорту товарів України з точки зору наявності інтеграційного вектору розвитку. Перевірено гіпотезу про існування позитивної тенденції у структурі зовнішньої торгівлі України товарами з європейськими країнами. Обґрунтовано доцільність формування інтеграційних пріоритетів України на основі ефективної взаємодії з європейським і світовим економічним простором.

Ключові слова: зовнішня торгівля, інтеграційний вектор, євроінтеграція, сальдо торгівлі товарами, гіпотеза, тенденція.

Н.Г. КАЛЮЖНАЯ,
д.э.н., доцент кафедры международного менеджмента и маркетинга,
Украинский государственный университет финансов и международной торговли

Интеграционные приоритеты внешней торговли Украины товарами: ретроспектива и тенденции развития

Обоснована необходимость исследования интеграционных приоритетов внешней торговли Украины. Проанализирована динамика объемов и структуры экспорта и импорта товаров Украины с точки зрения наличия интеграционного вектора развития. Проверена гипотеза о существовании положительной тенденции в структуре внешней торговли Украины товарами с европейскими странами. Обоснована целесообразность формирования интеграционных приоритетов Украины на основе эффективного взаимодействия с европейским и мировым экономическим пространством.

Ключевые слова: внешняя торговля, интеграционный вектор, евроинтеграция, сальдо торговли товарами, гипотеза, тенденция.

N. KALYUZHNA,
Doct. Sci. (Ekon.), Assoc. Prof. Department of International Management
and Marketing Ukrainian State University of Finance and International Trade

Integration priorities of Ukraine's foreign trade in goods: retrospective and trends

It is identified the necessity of the study of integration priorities of Ukrainian foreign trade. The dynamics of the volume and structure of Ukrainian exports and imports of goods in terms of the availability of an integration vector of development have examined. The hypothesis of the existence of a positive trend in the structure of Ukrainian foreign trade in goods with the European countries is tested. It is identified the expediency of the formation of integration priorities of Ukraine based on effective cooperation with the European and world economic space.

Keywords: foreign trade, integration vector, European integration, the balance of trade in goods, the hypothesis of a trend.

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка проблеми. Створення в Україні довгострокових умов для економічного зростання потребує поглиблення інтеграції національної економіки у світові та регіональні структури. Важливим аспектом є визначення інтеграційного вектору розвитку України з урахуванням особливостей національної економіки та можливостей реалізації її потенціалу у складі сучасних інтеграційних утворень.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Наразі у центрі уваги багатьох науковців перебувають проблеми розвитку української економіки у руслі євроінтеграційних процесів. Євроінтеграційний вектор України розглядається вченими у різних аспектах: інноваційному [3, 4], глобалізаційному [8, 10], економічній безпеці [9], науково-технічному [1] та ін. Незважаючи на наявність чисельних проблем у наслідуванні європейському напрямку розвитку економіки України, його дотримання потенційно забезпечує більші переваги, ніж прогнозований соціально-економічний ефект від долучення до євразійського співробітництва. Так, у роботі В.П. Онищенко визначено ризики євразійської інтеграції, що є передусім наслідком сформованої євразійської ідеологічної парадигми, яка не може слугувати платформою для ефективної економічної та політичної інтеграції [5, с. 54]. Також треба взяти до уваги, що в умовах сучасної соціально-політичної конфронтації з Росією для України є виключеною реалізація природної функції консолідуючого чинника європейського та євразійського простору. Наявна політизація питання інтеграційних пріоритетів, взаємовиключення європейської та євразійської

платформ інтеграції в суспільній свідомості, невизначеність перспектив економічного розвитку актуалізують проблему вибору обґрунтованого інтеграційного вектору України.

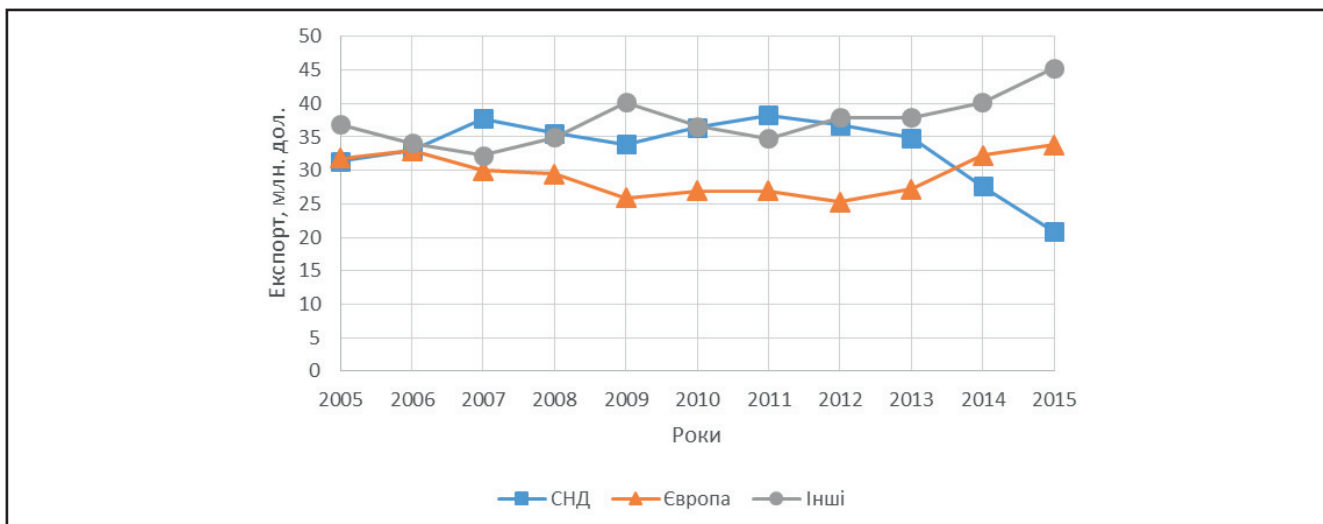
Мета статті. Визначення можливостей, умов та реальності формування системи довготривалого та ефективного міжнародного співробітництва України потребує, зокрема, ретроспективного аналізу та дослідження тенденцій розвитку її зовнішньої торгівлі товарами.

Виклад основного матеріалу. Аналіз зовнішньої торгівлі України товарами (табл. 1, рис. 1) свідчить, що принаймні у період 2005–2013 років в її структурі відсутні чітко виражені тенденції інтеграційного тяжіння в координатах «СНД – Європа». Основні обсяги експорту товарів протягом цих років припадали на країни СНД, коливаючись у діапазоні від 31,35% (2005) до 38,27% (2011). Суттєво, що зміни в обсязі експорту товарів до країн СНД перебувають у від'ємній кореляції з обсягами експорту до групи інших країн світу (Азія, Африка, Америка, Австралія і Океанія). Щодо експорту до країн Європи, то його частка у загальній структурі зовнішньої торгівлі України товарами мала переважно від'ємну тенденцію з 2006 по 2013 рік. Отже, чітка виражена інтеграційна тенденція у структурі українського експорту товарів протягом цього періоду не спостерігалася, переважно Україна диверсифікувала свою зовнішню торгівлю з іншими країнами. Щодо структури українського імпорту (рис. 2), в ній протягом 2005–2013 років досить чітко простежуються інтеграційні тяжіння України до торгівлі з країнами СНД. Обсяги імпорту товарів із

Таблиця 1. Обсяги та структура зовнішньої торгівлі України товарами за період 2005–2015 років*

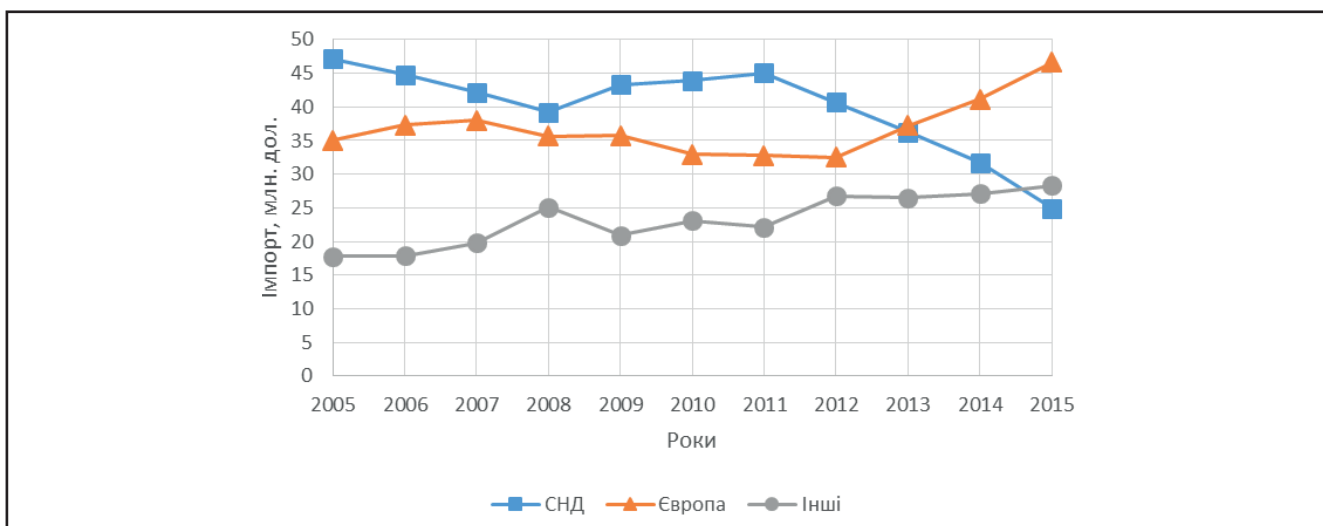
Роки	Експорт (Е)/ Імпорт (І)	Обсяги, \$ млн.				Сальдо, млн. дол. США	Структура, %		
		усього	країни СНД	Європа	інші (Азія, Африка, Америка, Австралія і Океанія)		країни СНД	Європа	інші (Азія, Аф- рика, Амери- ка, Австралія і Океанія)
2005	Е	34228,4	10730,6	10881,4	12616,4	-1907,9	31,35	31,79	36,86
	І	36136,3	17029,3	12666,4	6440,6		47,13	35,05	17,82
2006	Е	38368,0	12663,5	12625,5	13079	-6670,6	33,01	32,91	34,09
	І	45038,6	20184,6	16804,2	8049,8		44,82	37,31	17,87
2007	Е	49296,1	18614,6	14773,8	15907,7	-11321,9	37,76	29,97	32,27
	І	60618,0	25569,5	23048,9	11999,6		42,18	38,02	19,80
2008	Е	66954,4	23809,4	19732,8	23412,2	-18580,9	35,56	29,47	34,97
	І	85535,3	33569,4	30477,0	21488,9		39,25	35,63	25,12
2009	Е	39695,7	13472,9	10264,5	15958,3	-5737,4	33,94	25,86	40,20
	І	45433,1	19692,6	16233,8	9506,7		43,34	35,73	20,92
2010	Е	51405,2	18740,6	13829,6	18835	-9337	36,46	26,90	36,64
	І	60742,2	26697,4	20004,5	14040,3		43,95	32,93	23,11
2011	Е	68394,2	26177,0	18442,4	23774,8	-14214	38,27	26,96	34,76
	І	82608,2	37212,4	27065,9	18329,9		45,05	32,76	22,19
2012	Е	68809,8	25302,6	17424,0	26083,2	-15848,3	36,77	25,32	37,91
	І	84658,1	34452,6	27556,0	22649,5		40,70	32,55	26,75
2013	Е	63320,7	22077,3	17219,3	24024,1	-13666,1	34,87	27,19	37,94
	І	76986,8	27941,6	28621,4	20423,8		36,29	37,18	26,53
2014	Е	53901,7	14882,2	17398,3	21621,2	-527,0	27,61	32,28	40,11
	І	54428,7	17276,9	22415,0	14736,8		31,74	41,18	27,08
2015 (січень– липень)	Е	21679,6	4524,18	7322,54	9832,88	1412,1	20,87	33,78	45,36
	І	20267,5	5057,69	9459,69	5750,12		24,95	46,67	28,37

* Складено на основі даних [5].

Рисунок 1. Структура експорту товарів України у 2002–2015 роках, \$ млн.*

*Складено на основі даних [5].

Рисунок 2. Структура імпорту товарів України у 2002–2015 роках, \$ млн.

*Складено на основі даних [5].

країн СНД в аналізованому періоді коливаються в діапазоні від 36,29% (2013) до 47,13% (2005).

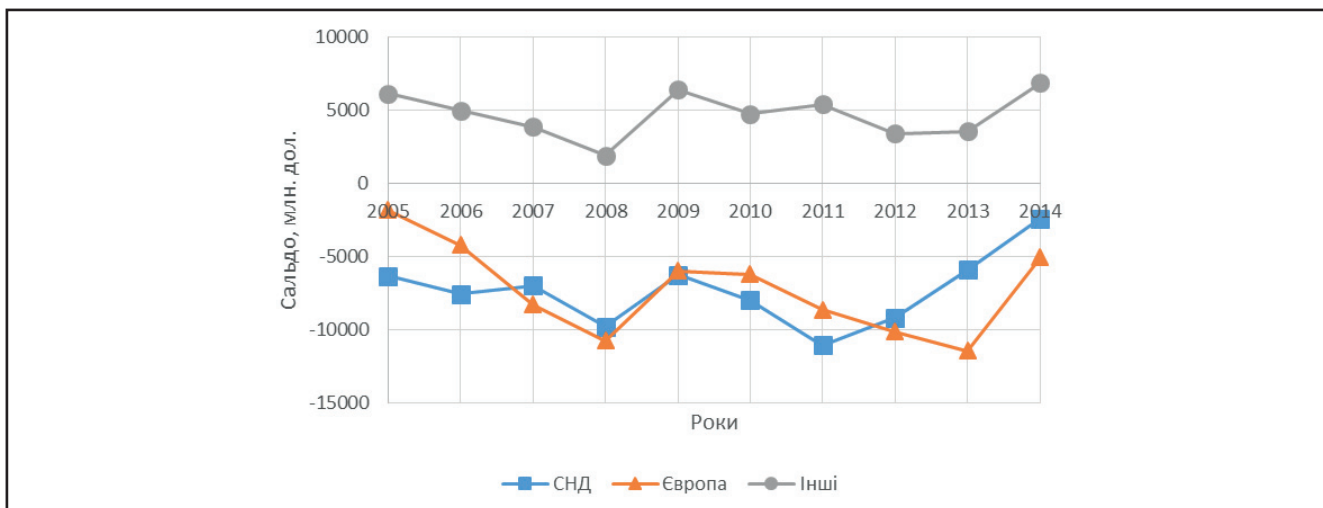
З 2013 року починається поступове зростання частки експорту до країни Європи та імпорту з них у загальній структурі зовнішньої торгівлі України товарами. Різкі структурні зміни зумовлені як ускладненням соціально-політичних та економічних відносин із Російською Федерацією, так

і введенням режиму автономних торговельних преференцій при експорті в країни ЄС. Слід зазначити, що зміни на користь торгівлі з європейськими країнами відбулися лише в їхній структурі – сальдо зовнішньої торгівлі України товарами як з країнами СНД, так і з країнами Європи (як власне і загальне сальдо) протягом останніх десяти років є негативним (табл. 2, рис. 3).

Таблиця 2. Сальдо торгівлі України товарами за період 2005–2014 років, \$ млн.

Роки	Усього	Країни СНД	Європа	Інші країни
2005	-1907,9	-6298,7	-1785,0	6175,8
2006	-6670,6	-7521,1	-4178,7	5029,2
2007	-11321,9	-6954,9	-8275,1	3908,1
2008	-18580,9	-9760	-10744,2	1923,3
2009	-5737,4	-6219,7	-5969,3	6451,6
2010	-9337,0	-7956,8	-6174,9	4794,7
2011	-14214,0	-11035,4	-8623,5	5444,9
2012	-15848,3	-9150,0	-10132	3433,7
2013	-13666,1	-5864,3	-11402,1	3600,3
2014	-527,0	-2394,7	-5016,7	6884,4

*Складено на основі даних [5].

Рисунок 3. Сальдо торгівлі України товарами за період 2005–2014 років, \$ млн.

* Складено на основі даних [5].

Сальдо торгівлі товарами до країн СНД протягом аналізованого періоду коливається в діапазоні від до -11035,4 (2011) до -2394,7 (2014) млн. дол. Сальдо торгівлі товарами до країн Європи перебуває в межах від до -11402,1 (2013) до -1785,0 (2005) млн. дол. Зменшення від'ємного значення сальдо торгівлі товарами як з Європою, так і з СНД починаючи з 2013 року пояснюється не похваленням зовнішньої торгівлі, а більш значним скороченням українського імпорту у порівнянні з експортом.

Суттєво, що сальдо торгівлі України товарами з іншими країнами є позитивним протягом усього аналізованого періоду і становить від \$1923,3 млн. (2008) до \$6884,4 (2014) млн. Зокрема, за цей період значно підвищилася значущість країн Азії у товарообороті України. Максимальний за період 2005–2013 років обсяг експорту товарів до країн Азії, зафіксований у 2009 році, становив 30,6% від загального обсягу експорту, у 2010 році – 26,7%; імпорту, в 2009 році – 14,4% та 16,5% у 2010 році. Водночас обсяги експорту до країн СНД становили 33,9%, Європи – 25,9% (у тому числі до країн Європейського Союзу – 23,9%), Африки – 6,6%, Америки – 2,8%. Імпорт з країн СНД становив 43,3% від загального обсягу, Європи – 35,7% (у тому числі з країн Європейського Союзу – 33,9%), Америки – 4,8%, Африки – 1,4% [6]. Починаючи з 2007 року спостерігається помітна тенденція до збільшення обсягів зовнішньої торгівлі України товарами з країнами Азії – майже вдвічі [10], що свідчить про активізацію процесів різнобічного торговельного співробітництва України та відсутність чітко вираженої інтеграційної диспозиції у зовнішній торгівлі товарами.

Покажемо як у сенсі зміни структури зовнішньої торгівлі України товарами, так і падіння її обсягів очікувано є 2015 рік. Так, за результатами першого півріччя 2015 року падіння українського експорту становить 35%, імпорту – 38,5%. Унаслідок більш значного скорочення імпорту позитивне сальдо зовнішньої торгівлі за рік зросло більш ніж утричі – з \$408 млн. до \$1,25 млрд. Прогнозованою тенденцією поточного року є різке (на 54%) скорочення поставок до Росії та країн СНД. Одночасно зменшився й експорт до країн ЄС – на 36%. Порівнюючи ж обсяги експорту за аналогічний період до країн Співдружності (\$3,78 млрд.) та до країн

ЄС (\$6,06 млрд.), можна зауважити, що станом на середину 2015 року вага європейського ринку більш ніж в півтора рази перевищує вагу ринку країн СНД [7]. Отже, ретроспективний аналіз зовнішньої торгівлі України товарами за останні (принаймні) десять років, включаючи поточний 2015 рік, не дозволяє зробити ґрунтовні висновки щодо позитивної динаміки у торгівлі з європейськими країнами. Спробуємо встановити наявність позитивної або негативної динаміки структури торгівлі України товарами з європейськими країнами шляхом перевірки гіпотези існування тенденції [2]. Сутність відповідного алгоритму полягає у виявленні висхідних та низхідних серій у часовому ряді розвитку об'єкта. А саме для досліджуваного часового ряду

$$\bar{Y} = y_1, y_2, \dots, y_t, \dots, y_n : t = 1, \dots, n \quad (1)$$

визначається послідовність знаків, виходячи з умов:

$$\begin{aligned} & \text{"+"}, \text{ якщо } y_{t+1} - y_t > 0, \\ & \text{"-"}, \text{ якщо } y_{t+1} - y_t < 0. \end{aligned} \quad (2)$$

При цьому якщо наступне спостереження дорівнює попередньому, то у розрахунок приймається лише одне спостереження. Висновок про існування тенденції може бути зроблений за результатами аналізу системи нерівностей:

$$\begin{cases} v(n) > [(2n-1)/3 - 1,96\sqrt{(16n-29)/90}] \\ l_{\max}(n) \leq l(n) \end{cases} \quad (3)$$

де n – кількість спостережень для досліджуваного часового ряду розвитку об'єкта;

$v(n)$ – кількість серій, тобто послідовностей, розташованих поспіль однакових знаків («плюсів» або «мінусів») у часовому ряді розвитку об'єкта (один «плюс» або «мінус» також вважається серією);

$l_{\max}(n)$ – протяжність найбільш довгої серії;

$l(n)$ – табличне значення, залежне від кількості спостережень:

$$\begin{aligned} n \leq 26 & \rightarrow l(n) = 5, \\ 26 \leq n \leq 153 & \rightarrow l(n) = 6, \\ 153 \leq n \leq 170 & \rightarrow l(n) = 7. \end{aligned} \quad (4)$$

Якщо порушується система нерівностей (3), то гіпотеза про відсутність тренду відкидається з довірчою ймовірністю 0,95.

Перевіримо гіпотезу наявності тенденції до збільшення частки торгівлі товарами з європейськими країнами у за-

Таблиця 4. Вихідні дані для перевірки гіпотези про існування тенденції у структурі зовнішньої торгівлі України товарами з Європою

Роки (t)	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Частка експорту до Європи у структурі торгівлі України товарами										
Значення (Y _t), %	31,79	32,91	29,97	29,47	25,86	26,90	26,96	25,32	27,19	32,28
Серії (q)		+	-	-	-	+	+	-	+	+
Частка імпорту з Європи у структурі торгівлі України товарами										
Значення (Y _t), %	35,05	37,31	38,02	35,63	35,73	32,93	32,76	32,55	37,18	41,18
Серії (q)		+	+	-	+	-	-	-	+	+

гальній структурі зовнішньої торгівлі України. Вихідні дані для розрахунку подано в табл. 4.

Кількість серій у значеннях як експорту, так й імпорту дорівнює п'яти, протяжність найбільш довгої серії – 3. Система рівнянь для перевірки гіпотези про існування тенденції у значеннях експорту/імпорту має вигляд:

$$\begin{cases} 5 > [(2 * 10 - 1) / 3 - 1,96 \sqrt{(16 * 10 - 29) / 90}] \\ 3 \leq 5 \end{cases}$$

У результаті спрощення системи нерівностей отримуємо

$$\begin{cases} 5 > 2,35 \\ 3 \leq 5 \end{cases}$$

Система нерівностей не порушена, тобто гіпотеза про відсутність тренду приймається з довірчою ймовірністю 0,95. Інакше кажучи, протягом аналізованого періоду не може бути засвідчена тенденція до збільшення (або зменшення) частки торгівлі з європейськими країнами у структурі зовнішньої торгівлі України товарами. Про наявність же вираженої тенденції до збільшення частки торгівлі з Європою у структурі зовнішньої торгівлі України товарами можна говорити, тільки якщо ця частка буде збільшуватися принаймні протягом наступних двох звітних періодів (2015–2016). А саме, припустимо збереження до кінця 2015 року значень частки торгівлі України з Європою на рівні більшому, ніж у 2014 році. За таких умов кількість спостережень $n = 1$, протяжність найбільш довгої серії, як і раніше, $I_{max}(11) = 3$. Система рівнянь для перевірки гіпотези про існування тенденції у значеннях експорту/імпорту матиме вигляд:

$$\begin{cases} 5 > [(2 * 11 - 1) / 3 - 1,96 \sqrt{(16 * 11 - 29) / 90}] \\ 3 \leq 5 \end{cases} \rightarrow \begin{cases} 5 > 4,49 \\ 3 \leq 5 \end{cases} \rightarrow \begin{cases} \text{вірно} \\ \text{вірно} \end{cases}$$

Як бачимо, система нерівностей виконується, тобто про наявність тенденції говорити зарано. Якщо тенденція до збільшення частки торгівлі з країнами Європи буде збережена і за результатами 2016 року, матимемо (кількість спостережень $n = 12$, протяжність найбільш довгої серії $I_{max}(12) = 4$):

$$\begin{cases} 5 > [(2 * 12 - 1) / 3 - 1,96 \sqrt{(16 * 12 - 29) / 90}] \\ 3 \leq 5 \end{cases} \rightarrow \begin{cases} 5 > 5,029 \\ 3 \leq 5 \end{cases} \rightarrow \begin{cases} \text{невірно} \\ \text{вірно} \end{cases}$$

Тобто лише за умови збереження частки торгівлі з Європою протягом двох наступних звітних періодів (2015–2016) на рівні більшому, ніж у 2014 році, маємо порушення системи нерівностей (до речі, дуже незначне). Це свідчитиме про появу позитивної тенденції у структурі зовнішньої торгівлі України товарами на користь торгівлі з європейськими країнами. Додатково підкреслимо, що свідомо досліджується тенденція

лише у зміні відносних (структурних) характеристик зовнішньої торгівлі України товарами, адже розраховувати на збільшення абсолютних характеристик (обсягів торгівлі) протягом найближчих років навряд чи доцільно. Навіть у разі якщо таке збільшення відбудеться, позитивні тенденції переважно будуть наслідком статистичного ефекту бази порівняння, адже тепер ми будемо порівнювати наступні результати з початком стрімкого падіння обсягів зовнішньої торгівлі України.

Аналізуючи інтеграційні пріоритети України, необхідно зважити на наявність досить стійкої та помітної тенденції до збільшення обсягів зовнішньої торгівлі з групою «інших» країн. Саме ці ринки втримали український експорт від більшого падіння. Наявність тенденції до збільшення обсягів як експорту (рис. 1), так й імпорту (рис. 2) є наочною та не потребує додаткового обґрунтування. Сальдо торгівлі позитивне протягом усього досліджуваного періоду (рис. 3). Найбільший прогрес демонструє торгівля України товарами з країнами Азії. Зростання українського експорту до Ірану становило 30,9%, до Китаю – 0,5%, до Південної Кореї – 2,6% [7]. Тому утримання та покращення позицій на азійських ринках має враховуватися при формуванні інтеграційних пріоритетів України. Але за всієї привабливості торгівлі з Азією ключовим орієнтиром є збільшення товарообігу з європейськими країнами. Присутність на європейських ринках є передумовою забезпечення не лише економічного результату, а першою чергою прогресивних структурних та інституціональних змін у зовнішньоекономічній діяльності України.

Висновки

На теперішній час у зовнішній торгівлі України товарами є відсутньою чітко виражена інтеграційна диспозиція. Перспективи подальшого розвитку євроінтеграції України потрібно визначати з урахуванням потенціалу національної економіки та її ефективної взаємодії з європейським і світовим економічним простором на взаємовигідних умовах.

Список використаних джерел

1. Гашутіна О.Е. Актуальні проблеми інтеграції науково-технічної сфери України у світовий та європейський науково-технічний простір / О.Е. Гашутіна // Теорія та практика державного управління. – 2013. – №4(43). – С. 262–266.
2. Красс М.С. Математические методы и модели: [уч. пособ.] / М.С. Красс, Б.П. Чупрынов. – СПб.: Питер, 2006. – 496 с.
3. Лиськова Л. Пріоритети інноваційного розвитку України в домінантах євроінтеграційних процесів [Електрон. ресурс] / Л. Лиськова. – Режим доступу: journals.urau.ua/jiep/article/download/.../24674.
4. Нагачевська Т.В. Інтеграційні процеси та формування інноваційної моделі економічного розвитку України [Електрон. ресурс] /

T.B. Nagachevska. – Режим доступу: http://www.econom.univ.kiev.ua/articles/ME/nagachevska/Integration_processes_and_creating_an_innovative_model_of_economic_development_of_Ukraine.pdf

5. Онищенко В.П. Ризики євразійської інтеграції / В.П. Онищенко // Журнал європейської економіки. – 2013. – №1. – С. 41–55.

6. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

7. Панченко Ю. Український експорт: дна досягнуто. Копаємо чи піднімаємося? [Електрон. ресурс] / Ю. Панченко. – Режим доступу: <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2015/08/17/7037092/>

8. Потенціал сталого розвитку України на шляху реалізації інтеграційного вибору держави: [монографія] / [О.М. Алімов, І.М. Лицур, В.В. Микитенко та ін.]. – К.: ДУ ІЕПСР НАН України, 2014. – 520 с.

9. Україна на шляху до європейської інтеграції: економічна безпека, переваги вибору: [монографія] / [за ред. В.М. Нижника]. – Хмельницький: ХНУ, 2008. – 307 с.

10. Юхименко В.В. Інтеграційні пріоритети України в контексті світових трансформаційних процесів / В.В. Юхименко, Т.С. Місяць // Вісник КНТЕУ. – 2013. – №2. – С. 5–17.

О.М. ДЕНИСЮК,

д.е.н., доцент, Вінницький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету

Формування локальної бази даних підсумкового внутрішньогосподарського обліку та контролю в системі управління підприємством

У статті розглянуто актуальні питання формування локальної бази даних підсумкового внутрішньогосподарського обліку та контролю в системі управління підприємством. Окреслено порядок вирішення завдань внутрішньогосподарського обліку і контролю за рівнями облікового процесу.

Ключові слова: внутрішньогосподарський облік, внутрішньогосподарський контроль, база даних, контрольний процес, антикризове управління.

А.Н. ДЕНИСЮК,

д.э.н., доцент, Винницкий торгово-экономический институт Киевского национального торгово-экономического университета

Формирование локальной базы данных итогового внутрихозяйственного учета и контроля в системе управления предприятием

В статье рассмотрены актуальные вопросы формирования локальной базы данных итогового внутрихозяйственного учета и контроля в системе управления предприятием. Установлен порядок решения задач внутрихозяйственного учета и контроля за уровнями учетного процесса.

Ключевые слова: внутрихозяйственный учет, внутрихозяйственный контроль, база данных, контрольный процесс, антикризисное управление.

The article deals with topical issues of forming local database of the outcome of internal accounting and control system management. Outlined the procedure for resolving problems of internal accounting and control of the levels of your process.

Keywords: internal managerial accounting, internal control, database, process control, crisis management.

Постановка проблеми. Внутрішній облік є важливою функцією інформування системи антикризового управління, що повсякчас спрямована на виявлення кризових загроз. За даних умов особливої актуальності набуває питання формування бази даних внутрішньогосподарського обліку в системі управління підприємством. Розв'язання даної проблеми дозволить створити облікову базу даних для внутрішньогосподарського контролю з метою прийняття відповідних управлінських рішень, що зумовить здійснення ефективної фінансово-господарської діяльності підприємства та усунення потенційної можливості його банкрутства.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Дослідження особливостей внутрішньогосподарського обліку в системі управління підприємством охоплює низку окремих актуальних питань, а саме: функціональний зміст обліку і контролю, питання їх взаємозв'язку, інформаційне забезпечення.

Проблеми організації та методології внутрішнього обліку та контролю досліджували такі вітчизняні фахівці, як С.В. Бардаш [1], Н.Г. Виговська [2], Є.В. Калюга [3], Л.В. Нападівська

[7] та інші. Названі автори притримуються власної точки зору з деяких питань методологічного характеру, але вони сформулювали подальшу базу для майбутніх досліджень. Підсумковий внутрішньогосподарський облік вимагає концентрування інформації антикризового спрямування з метою управління підприємством відповідно до існуючих кризових загроз.

Метою статті. Обґрунтування особливостей напрямів удосконалення внутрішньогосподарського обліку та контролю в системі управління підприємством.

Виклад основного матеріалу. Інститут присяжних бухгалтерів у США визначив основну функцію обліку як «забезпечення кількісної інформації, головним чином, фінансового характеру щодо господарюючих суб'єктів (economic entity) з метою використання цієї інформації для прийняття управлінських рішень» [5]. Подане тлумачення не розділяє облік за обліковими системами і може бути віднесене як до бухгалтерського, так і до внутрішньогосподарського обліку, що дозволяє охарактеризувати останній як відносно самостійний рівень інформаційної системи управління господарською діяльністю,